

Międzynarodowy Układ Jednostek SI (Système International d'Unites – franc.)

Młodzież gimnazjalna rozwiązując zadania z matematyki zazwyczaj nie jest przyzwyczajona do prawidłowego stosowania jednostek miar wielkości fizycznych. O ile na poziomie szkoły podstawowej system ten jest jeszcze prosty a jego stosowanie nie skomplikowane o tyle w gimnazjum do zwykłego dodawania jednostek, dochodzi mnożenie dzielenie podnoszenie do kwadratu itp.

Uczeń gimnazjum już od pierwszej lekcji powinien zdawać sobie sprawę, że jednostka dla liczby to jak nazwisko dla człowieka bez niej liczba traci swoje znaczenie.

O ile w matematyce $2 + 2 = 4$ – zawsze i wszędzie, o tyle w fizyce jednostki mogą sporo pozmieniać np. $2 \text{ kg} + 2 \text{ m} = ???$ nie daje rozwiązania z kolei: $2 \text{ m} + 2 \text{ cm} = 202 \text{ cm}$ lub $2,02 \text{ m}$ a nie 4 czegoś tam.

Punktem wyjścia dla wszystkich stosowanych jednostek są jednostki podstawowe, od nich pochodzą jednostki pochodne będące ich matematyczną prezentacją.

Nazwa wielkości fizycznej	Nazwa jednostki podstawowej	Skrót literowy
długość, droga, odległość, przesunięcie, amplituda	metr	m
masa	kilogram	kg
czas, okres,	sekunda	s
natężenie prądu	amper	A
temperatura	kelwin	K
ilość substancji	mol	Mol
światłość źródła światła	kandela	Cd

Każda z jednostek podstawowych jest odpowiednio definiowana, jednostki pochodne układu SI można otrzymać z jednostek podstawowych stosując rozmaite wzory.

Niektóre jednostki pochodne z którymi spotkasz się w gimnazjum.

Nazwa wielkości	Nazwa jednostki	skrót literowy
Prędkość	metr na sekundę	$\frac{m}{s}$
Przyspieszenie	metr na sekundę do kwadratu	$\frac{m}{s^2}$
Pęd	kilogram · metr na sekundę	$kg \cdot \frac{m}{s}$
Ciepło właściwe	dżul na kg · Kelvin	$\frac{J \cdot kg}{K}$

Ciepło topnienia	dżul na kilogram	$\frac{J}{kg}$
Objętość	metr sześcienny	m^3
Siła, ciężar ciała	niuton	$N = kg \cdot \frac{m}{s^2}$
Praca, energia, ciepło	dżul	$J = kg \cdot \frac{m}{s^2} \cdot m$
Ciśnienie	paskal	$Pa = \frac{kg}{m \cdot s^2}$
Częstotliwość	herc	$Hz = \frac{1}{s}$
Gęstość	kilogram na metr sześcienny	$\frac{kg}{m^3}$

Czasami liczba przy pomocy której przedstawiamy wartość wielkości fizycznej jest bardzo duża (wyraża się w milionach, miliardach) lub jest bardzo mała wtedy stosujemy przedrostki (mnożniki) jednostek podstawowych lub pochodnych np.

(3 km = 3·kilometry =3·kilo·metry =(wstawiamy odpowiedni mnożnik z tabeli poniżej) 3 · 1000·metry = 3000 metrów)

Tabela przedrostków jednostek układu SI.

Przedrostek	skrót	liczba przez którą mnożymy jednostkę	Przykład
nano	n	x 0,000 000 001 = 10^{-9}	nm (nanometr)
mikro	μ	x 0,000 001 = 10^{-6}	μm (mikrometr)
mili	m	x 0,001 = 10^{-3}	mg (miligram)
centy	c	x 0,01 = 10^{-2}	cm (centymetr)
decy	d	x 0,1 = 10^{-1}	dm (decymetr)
deka	da	x 10	dag (dekagram)
hekto	h	x 100 = 10^2	hl (hektolitr)
kilo	k	x 1000 = 10^3	kg (kilogram)
mega	M	x 1 000 000 = 10^6	MW (megawat)
giga	G	x 1 000 000 000 = 10^9	GHz (gigahertz)
tera	T	x 1 000 000 000 000 = 10^{12}	TV (terawolt)

**Przykłady prostej zamiany jednostek:
czasu, długości, masy, pola powierzchni i objętości:**

Czas

$$1\text{ms} = 1 \cdot 0,001\text{s} = 0,001\text{s}$$

$$1\text{min} = 1 \cdot 60\text{s} = 60\text{s}$$

$$1\text{h} = 1 \cdot 60\text{min} = 60\text{min} = 60 \cdot 60\text{s} = 3\,600\text{s}$$

$$27\text{ms} = 27 \cdot 0,001\text{s} = 0,027\text{s}$$

$$15\text{min} = 15 \cdot 60\text{s} = 900\text{s}$$

$$2,5\text{h} = 2,5 \cdot 60\text{min} = 2,5 \cdot 60 \cdot 60\text{s} = 9\,000\text{s}$$

Długość:

$$1\text{mm} = 1 \cdot 0,001\text{m} = 0,001\text{m}$$

$$1\text{cm} = 1 \cdot 0,01\text{m} = 0,01\text{m}$$

$$1\text{km} = 1 \cdot 1000\text{m} = 1000\text{m}$$

$$256\text{mm} = 256 \cdot 0,001\text{m} = 0,256\text{m}$$

$$25\text{cm} = 25 \cdot 0,01\text{m} = 0,25\text{m}$$

$$0,7\text{km} = 0,7 \cdot 1000\text{m} = 700\text{m}$$

$$1\text{m} = 1000\text{mm}$$

$$1\text{m} = 100\text{cm}$$

$$1\text{m} = 0,001\text{km}$$

$$12\,200\text{mm} = 12\,200 \cdot 0,001\text{m} = 12,200\text{m}$$

$$123\text{cm} = 123 \cdot 0,01\text{m} = 1,23\text{m}$$

$$4,5\text{km} = 4,5 \cdot 1000\text{m} = 4\,500\text{m}$$

Masa:

$$1\text{t} = 1000\text{kg}$$

$$1\text{dag} = 1 \cdot 10\text{g} = 10\text{g} = 0,01\text{kg}$$

$$1\text{g} = 0,001\text{kg}$$

$$1\text{mg} = 0,001\text{g} = 0,000\,001\text{kg}$$

$$230\text{mg} = 0,230\text{kg}$$

$$12,5\text{dag} = 0,125\text{kg}$$

$$102,4\text{g} = 0,1024\text{kg}$$

$$1\text{kg} = 0,001\text{t}$$

$$1\text{kg} = 100\text{dag}$$

$$1\text{kg} = 1\,000\text{g}$$

$$1\text{kg} = 1\,000\,000\text{mg}$$

$$2,03\text{t} = 2030\text{kg}$$

$$0,403\text{t} = 403\text{kg}$$

$$540\text{mg} = 0,504\text{g} = 0,000504\text{kg}$$

Pole powierzchni:

$$1\text{cm}^2 = 0,000\,1\text{m}^2$$

$$1\text{mm}^2 = 0,000\,001\text{m}^2$$

$$207\text{cm}^2 = 0,0207\text{m}^2$$

$$7090\text{cm}^2 = 0,7090\text{m}^2$$

$$1\text{dm}^2 = 0,01\text{m}^2$$

$$3,02\text{dm}^2 = 0,0302\text{m}^2$$

$$1200\text{mm}^2 = 0,001\,200\text{m}^2$$

$$12\text{mm} = 0,000\,012\text{m}^2$$

$$1\text{km}^2 = 1\,000\,000\text{m}^2$$

$$0,023\text{km}^2 = 23\,000\text{m}^2$$

$$9,001\text{km}^2 = 9\,001\,000\text{m}^2$$

$$0,71\text{km}^2 = 710\,000\text{m}^2$$

Objętość:

$$1\text{cm}^3 = 0,000\,001\text{m}^3$$

$$1\text{mm}^3 = 0,000\,000\,001\text{m}^3$$

$$207\text{cm}^3 = 0,000\,207\text{m}^3$$

$$45,7\text{cm}^3 = 0,000\,0457\text{m}^3$$

$$1\text{dm}^3 = 0,001\text{m}^3$$

$$3,02\text{dm}^3 = 0,00302\text{m}^3$$

$$1200\text{mm}^3 = 0,000\,001\,200\text{m}^3$$

$$89\text{mm}^3 = 0,000\,000\,089\text{m}^3$$

$$1\text{km}^3 = 1\,000\,000\,000\text{m}^3$$

$$0,023\text{km}^3 = 23\,000\,000\text{m}^3$$

$$9,001\text{km}^3 = 9\,001\,000\,000\text{m}^3$$

$$0,111\text{km}^3 = 111\,000\text{m}^3$$